





16 Q. D. B. V. *G. 20. num. 53.* ~~10.~~
DISSERTATIO JURIDICA 1766, B

DE
OBLIGATIONE
DEBITORIS SOLUTIONEM
PROMITTENTIS
IN MONETA TEMPORE SOLUTIONIS
RECEPTA,
PRÆPRIMIS SUBORTA MUTATIONE MONETÆ.

11

148

QVAM
ANNUENTE AMPLISSIMA FACULTATE JURIDICA
PRAESIDE
CHRIST. NIC. SCHLICHTKRULL
J. U. D. ET FACULT. JURID. ADJUNCT.
DIE MART. CIO IOCCLXVI.
MODESTO DISSENTIENTIUM EXAMINI
SUBMITTIT
BENJAMIN WENDT
GRYPH. POM. LL. CULTOR.

GRYPHISWALDIAE
TYPIS A. F. RÜS
REG. ACAD. TYPOGR.



D. D. B. M.
DISSERTATIO JURIDICA

DE
OBLIGATIONE
DEBITORIS SOLUTIONEM
PROMITTENTIS

IN MONETA TEMPORE SOLUTIONIS

PRÆMIIS SUBORTA MUTATIONE MONETÆ

AVGVSTI ANTONII FACOLTATE JURIS

CHRIST. NIC. SCHLICKH. K. K. K. K.

MODesto DISSERTATIONEM EXAMINI

REBLAMIN WENDT

GEYHNSWALDE



P A T R I B U S
REIPUBLICÆ GRYPHICÆ CONSCRIPTIS

V I R I S
GENTIS SPLENDORE, MUNERUM
AMPLITUDE

MAXIME CONSPICUIS, CONSULENDI SAPIENTIA
PARITER AC ADMINISTRANDI PRUDENTIA
SUSCIPENDIS, PIE COLENDIS

DN. CONSILIARIO PROVINCIALI

DNN. CONSULIBUS

DN. SYNDICO

DNN. CAMERARIIS

DNN. SENATORIBUS

MÆCENATIBUS
PATRONIS ATQVE FAUTORIBUS,
GENEROSISSIMO, AMPLISSIMIS, HONORATISSIMIS
AD CINERES USQVE DEVENERANDIS
PIETATIS HOCCE SPECIMEN, OMNI QVA DECEAT
REVERENTIA,
GRATAQVE BENEFICIORUM SIBI COLLATORUM
MEMORIA DEDICARE VÖLUIT DEBUUIT

TANTORUM NOMINUM

Cultor observantissimus

B. WENDT.



PRÆFATIO.

Inter Clausulas, quæ haud raro Contractui Mutui adjici solent & quibus præter meritum insignis efficacia tribuitur, quæque incerti sane significatus censentur & dubiam interpretationem admittunt, ea referri meretur, in qua Debitor promisit, se soluturum in moneta, tempore solutionis recepta: *Er wolle in jederzeitige: oder zur Zahlungszeit coursirende: oder zur Zeit des Abtrags gang und gebe Münze bezahlen.* Hanc Clausulam, docente moderna praxi, mutato insigniter monetæ valore intrinseco, Debitor aliter, ac Creditor interpretatur, prout alterius interesse, a se invicem maxime diversum, id exigit. Aucto nimirum valore monetarum intrinseco Creditor indigitatam Clausulam in sui favorem & odium Debitoris trahere cupit: Eo autem decrescente, Debitor eandem

A

in



in sui commodum & Creditoris detrimentum arripere non ambigit. Regulæ interpretationis incertis sane niterentur principiis, si interesse unius, vel alterius Contrahentis accommodandæ essent. Hoc igitur pro fundamento interpretandi nequaquam assumi poterit, sed ita potius præfata Clausula explicanda erit, ut intentioni Contrahentium probabili, analogiæ Juris, & principiis æquitatis congruat, quo æquale jus & Debitori & Creditori tribuatur. Periculum itaque faciam secundum hanc normam indigitatam Clausulam explicare, certissime confidens, Tibi, B. L. hoc tentamen non fore ingratum, cum thema propositum usu practico haut destitutum erit, simulque de Tua humanitate mihi persuasum habeo: me veniam impetraturum, si forsitan præsens argumentum pro dignitate non elaboratum reperies, aut in Dissertatione frustra quæres, quod tuo desiderio & eruditioni satisfaceret. Hac spe fretus, ipsam thematis pertractationem aggredior.

§. I.

De interpretatione Contractuum in genere.

Pacta & Contractus non solum ex verbis, quibus usi sunt contrahentes, sed ex eorum etiam intentione, in qua omnis vis obligatoria pactorum sita est, interpretationem recipiunt; præprimis eo casu, quo verba Contractus ambigua apparent. Id autem intentioni Contrahentium inesse censetur, quod naturæ & indoli Contractus congruit, a qua in casu dubio & ancipiti recedere non licet Interpretibus. Hinc sponte sequitur, ut verba Contractus ambigua ex genio & natura contractus interpretanda sint. Auctoritate hujus regulæ hermeneuticæ obligatio Debitoris promittentis in jederzeitige, oder zur Zahlungszeit coursirender Münze zu bezahlen, dubiis

dublis & ambiguis verbis concepta, non tantum ex grammaticali verborum interpretatione definienda, sed potius ex natura Contractus eruenda erit. Quo igitur constet, quam interpretationem ex natura Contractus, præsertim mutui, hæc verba admittunt, paucis & quantum ad præsentem, quem intendo, finem conducit, naturam Contractus mutui delineabo.

§. II.

MUTUUM est Contractus realis, quo res fungibilis ita traditur, ut accipiens in eodem genere eam restituat. Dans dicitur CREDITOR & accipiens DEBITOR. Definitio
Contr. mutui

Schol. In hac Definitione nullam inter pactum & contractum agnosco differentiam, alias Jure Rom. stabilitam, quippeque nec principii rationis convenit WOLFFII *Instit. Jur. Natur. & Gent. P. 2. cap. XI. §. 514.* nec unquam inter Germanos recepta fuit; ideoque mihi perinde erit: An mutuum per contractum aut pactum definire malis. Sublato autem hoc discrimine per se intellectu facile erit, quod per contractum realem eum indigitemus, qui rei traditione consummatur & in quo Debitoris obligatio ex re esurgit, licet Jure Rom. prædicatum contractus realis alia plane ex ratione mutuo tribuatur.

§. III.

Objectum Contractus Mutui est res Fungibilis (pr. Def.) *Res corporales, quæ utendo statim consumuntur*, FUNGIBILES prædicantur. Diverso autem modo res fungibiles utendo consumuntur pro diversitate qualitatis & naturæ in iis conspicua. *Nonnullæ ex statu actualitatis in statum possibilitatis redeuntur: Aliæ autem in statu actualitatis quidem manent, at utendo ita distrahuntur, ut ad statum priorem non nisi per accidens reduci queant.* Illæ NATURALITER, hæ CIVILITER consumuntur. Pecunia numerata inutilis esset thesaurus, nisi salvo actualitatis statu, utendo distraheretur. Cujus objectum est res fungibilis.



tur. Hæc pecuniæ distributio, in quantitate considerata, ita fit, ut vix, & nisi per accidens, ad eandem speciem & priorem quantitatem reduci queat, ideoque pecunia numerata proptio jure inter res fungibiles refertur, quæ civiliter consumuntur, & hinc consequens est, ut pecunia numerata objectum mutui constituere possit.

Schol. Res fungibiles certam & determinatam quantitatem recipiunt & ob eandem plerumque in commercio ita veniunt, ut ad pondus, numerum & mensuram referri soleant, quam ob causam cum lege etiam definiiri queunt: Quod sint res, quæ numero, pondere & mensura constant: Pr. Inst. Quib. mod. re contr. Obliga. L. 2. §. 1. ff. de Rebus cred.

§. IV.

De qua dominium transfertur in Debitorem.

Res fungibilis, quæ mutuum ingreditur, mediante traditione a Creditore transfertur in Debitorem (pr. Def.) Traditio, de qua nobis sermo est, non tantum consistit in translatione possessionis, sed etiam dominii, cum ei titulus, ad transferendum dominium habilis præcedat, & traditio naturam tituli sequatur. Est enim titulus pro mutuo dominii translatus, quia Creditor, concedens Debitori usum rei fungibilis, in re ipsa dominium suum conservare nequit (§. III.) quod in re radicatum, abusu rei extinguitur. Hinc ipsa natura negotii efflagitat, ut penes Creditorem sit animus transferendi, & penes Debitorem intentio sibi habendi, vel acquirendi Dominium.

§. V.

Restituenda in eodem genere.

Obligatio, quam ipsa essentia Contractus mutui Debitori imponit, in eo consistit: Ut mutuum in eodem genere, id est, in eadem quantitate & qualitate restituatur. RESTITUERE nimirum significat, negotium ad statum pristinum reducere, vel efficere, ut negotium eo desinat, a quo incipit. Per se igitur patet, in restituendis causis initium negotiorum & contractuum esse respiciendum, indeque determinandum, quomodo res sit restituenda. Ex applicatione

Secundum tempus contractus.

tione hujus principii ad Contractum mutui ultro sequitur; ut in eo initium, vel tempus initi contractus respici debeat, quando obligatio Debitoris restituendi rem fungibilem, mutuam a Creditore acceptam, definienda sit. Quum autem Contractus mutui hujus indolis est, ut Debitor rem eandem, vel ex more inter ICtos recepto loquendi, rem in specie restituere nequeat (§. III.) ei permit-tenda est SUBSTITUTIO, vi cujus *in locum rei acceptæ alia ejusdem quantitatis & qualitatis surrogatur*, per quam causa mutui ad statum priorem reducitur, nec Debitori, nec Creditori damnum infertur. Res enim fungibilis mutua non recipit pretium affectionis THOMAS. *De Pret. affect. in res fung. non cad.* ideoque nil amplius in obligatione repe-ritur, quam ut Debitor rem ita restituat, ut idem pretium verum in eandem cadat, quod in re accepta fuit. Credi-tori igitur perinde est: an res in specie, aut alia in eodem genere ei restituatur. In utroque casu rem ejusdem quan-titatis & qualitatis & idem verum rei pretium, quod in Debitorum transfuit, recipit, hinc ab utraque parte ex tali substitutione nullum metuendum est damnum, quod tantum oritur, si Creditor minus reciperet, quam Debi-tori subministravit: aut Debitor plus restitueret, quam a Creditore suo accepit.

§. VI.

Quod in antecedenti §pho de obligatione Debitoris restituendi rem mutuam generaliter evictum, valet etiam in specie de restitutione pecuniæ mutue. Tempore enim solutionis eodem monete genere adhuc extante, quod initi contractus extitit & in quo debitum fuit descriptum, nec superioris jussu reprobato, extra omnem dubitationis aleam posita reputatur obligatio Debitoris in eodem monete genere solutionem præstandi, in quo pecuniam mutuam accepit. At enim vero monete genere, quod mutuam constituit, tempore solutionis vel plane deficiente, vel admodum difficile comparatu, vel ab Imperante re-

Pecunia mu-
tua in eodem
genere resti-
tuenda est.

Exceptiones
a regula.

probato, Debitor in duobus casibus prioribus ab obligatione solutionem in eodem monetæ genere præstandi, in quo mutuum contractum erat, liberatur L. 14. §. ult. ff. de Legat. L. 23. Et 91. §. ult. de V. O. GEIL. Lib. 2. Obs. 73. no. 8. CARPZ. P. 2. Const. 28. Def. 3. no. 6. Et 8. COTHMAN. Vol. I. Consil. 34. no. 44. Et 45. ultimo autem existente casu, Creditor adigendus non est, in moneta reprobata & extra usum communem posita solutionem ratam habere BOER. Dec. 327. no. 17. CARPZ. P. 2. Const. 28. Def. 3. no. 3. In his tribus igitur casibus aliud monetæ genus, quam in quo debitum contractum, est substituendum.

§. VII.

Restitutio sit
secundum
tempus Con-
trar.

In hac substitutione eo allaborandum est, ut neutro inde efergat damnum, nec Creditor plus, aut minus recipiat, quam mutuo dedit, nec Debitor plus, aut minus restituat, quam accepit, alias plus aut minus, quam in obligatione deductum erat, præstat, & alter cum detrimento alterius iniquum caperet lucrum (§. V.) quod leges naturales, æque ac civiles damnant. Ad evitandam hanc iniquitatem valor monetæ mutue intrinsicus, cum valore itidem intrinsico nummorum exsolvendorum comparandus, & æquiparandus est, (§. V.) ex qua comparatione confestim apparet, quænam inter diversa monetarum genera reperiaturo proportio, secundum quam solutio deinceps præstanda. Duo autem præcipuis hic considerandi sunt casus. Vel enim valor monetæ intrinsicus tempore solutionis decrevit, vel auctus est. Priori casu per quantitatem supplendum est, quod minus reperitur in qualitate, vel intrinsico monetæ valore exsolvendæ, quam erat constitutum in intrinsico valore monetæ mutue, quo supplemento, quod dicitur die Agio, das Aufgeld, efficitur, ut inter qualitatem monetæ solutæ & mutue nulla inveniatur disparitas. Posteriori casu de quantitate debita tantum detrahendum est, quantum plus est in qualitate monetæ solvendæ, quam mutue: Et licet in quantitate,
in



in se spectata, minus solvatur, quam Debitor mutuum accepit, in data tamen & soluta moneta eadem extat quantitas proportionate reducta ad qualitatem.

Schol. A regula in Spho tradita, *Illust. Reg. Regimen & Illustres Status Provinciales* in condenda *Lege Provinciali de 1762. d. 25 Jul.* vulgo dicta das *Ugio-Reglement* & consicienda *Tabella Evaluationis*, d. 25 Febr. *prat. ai* publicata, in favorem Creditorum ex rationibus, justitia & sapientia plenis, quodammodo recesserunt, dum jusserint, fortis solutionem secundum proportionatum valorem monetarum extrinsecum, quem determinat der *Hamburger Banco Cours*, præstandam esse; ideoque in allegata *Lege de Dato 25 Jul. 1762. §. 7.* dispositum legimus: die *Capitalia* solten entweder in der angelieferten Münze bezahlet werden, oder falls die Bezahlung im leichteren Gelde geschähe, soll dem Creditori deshalb in Ansehung des Unterscheidens der Münze alle rechtliche Vergütung wiederfahren, so nach *Proportion des Hamburger Banco Courses* zur Zeit der Anleihe, gegen den *Cours* zur Zeit der Bezahlung zu bestimmen ist: Ad hanc normam, quam *J. R. Regimen & J. Status Provinciales* sibi semel scripserunt, etiam composita est *Tabella Evaluationis*, adhibito tamen hocce æquitatis temperamento, ut in definienda proportionem diversarum monetarum non supremus, sed fere medius valor externus, quem exhibet der *Hamburger Banco Cours*, pro fundamento adsumtus sit. *Rationes* primariæ autem, quæ *Legislatori* commoverunt, *Cursum* mercantilem *Hamburgensem* pro regulativo adsumere, sine dubio, præter alias, fuerunt sequentes: Difficile enim est inter diversas nummorum species earum valorem intrinsecum eruere & legitimo modo probare: Acquum porro censetur ad valorem externum monetarum fortis solutionem adaptare, quia pretia rerum, quæ ex *Hamburgo* ad nos transvehuntur, plus aucta sunt, quam valor intrinsecus monetarum decrevit. Per hanc solutionem demum damnum, quod Creditor ex solutione usurarum durante bello perpeffum, iterum resarcitur; quibus rationibus denique





denique accedit: Quod Debitor monetam levioris ponderis meliori modo in suos usus & utilitatem convertere potuit, quam Creditor valet, cui solutio in pecunia, ad ligam Lipsensem excusa, præstatur.

§. VIII.

Vel extrinsec.

Contingit nonnunquam, valorem extrinsecum monetarum, salvo intrinseco, mutari, dum Imperans majus, vel minus pretium in nummos statuat, quam antea iis erat impositum. Hoc eveniente casu Debitor similiter ad tempus contractus oculos intendere debet (§. V.) & hinc valor extrinsecus, qui tunc temporis nummis impositus erat, unice in computum venit. Extrinseco ergo adaucto valore incrementum accrescit Creditori, eo autem diminuto, decrementum est penes eundem, & ita in utroque casu æqualitas servatur, nec in quantitate & qualitate plus, aut minus redditur, quam originitus in obligatione deductum fuit.

Schol. Regulam generalem a nobis §. V. traditam sub hac limitatione; existente universali monetarum mutatione, LEYSERUS *Spec. 529. Med. 15.* veram judicat, non autem si forsitan unum, vel alterum monetæ genus reprobatum, vel infra antiquum valorem positum fuit, quo casu tempus solutionis attendendum esse existimat *Med. 17. & 18.* Videtur quidem hæc sententia a nostra plane esse aliena: At si modo subjunctum a LEYSERO responsum J.Ctor. Helmsladiensium intueris, compertum habebis, nos cum eo convenire & LEYSERUM non satis perspicue mentem suam explicasse. Nam & ex nostra sententia Creditor compellendus non est, in moneta reprobata solutionem accipere (§. VI.) ideoque in alia monetæ specie, quæ tempore contractus æque ac solutionis in commercio adhibetur, præstanda est solutio, secundum tamen proportionem, quæ tempore initi contractus inter diversas nummorum species, quarum altera tempore solutionis reprobata vel diminuta est, obtinuit.

§. IX.



§. IX.

Ratio valoris extrinseci, qui tempore contractus fuit, Vel quo au- rum pro ar- gento & v. v. solvendum. habenda etiam est eo casu, quo Debitor loco acceptæ monetae, non amplius existentis, volente ita Creditore, aliam substituere cupit ex materia plane diversa conflata e. g. auream pro argentea. Diversitas materiae, in monetis aureis & argenteis conspicua, non finit, ut intuitu valoris intrinseci erga se invicem comparentur. Auro autem & argento valor impositus est extrinsecus, qui horum pretium erga se invicem determinat, ideoque ad hunc in definienda proportione, quæ aurum & argentum intercedit, respectus est habendus, & secundum eam proportionem tempore initi contractus inter utrumque receptam, a Debitore solutio præstanda est. Fingas modo Debitorem & Creditorem in principio contractus inter se convenisse: auream monetam pro argentea restituendam esse; nonne contrahentes eam proportionem ratam habuissent, quæ tempore contractus inter aurum & argentum obtinuit? Cui igitur mirum videbitur, si inter utrumque eadem proportio tempore solutionis attendatur, quæ tempore contractus invaluit: Nonne contractus mutui eo modo tunc definit, quo incepisset?

§. X.

Supereft ut denique perferutemur: An etiam in reli- In Contr. bi- later. eadem regula generalis, quæ in unilateralibus, servanda est. quis contractibus, in quibus pecunia ob rem, vel concessum rei usum datur, e. g. in emtione venditione, locatione conductione &c. respiciendum sit initium contractus, introducto forsitan tempore solutionis alio monetæ genere, quam quod tempore contractus receptum erat. est.
 Ex sententia BOEHMERI in *Introd. in Jus Digest. Lib. 46. Tit. 3. §. 9.* distinguendum esset inter hos contractus & mutuum, cui adjungit conditionem indebiti. In hoc contractu mutui & conditione indebiti nostram regulam, §. V. stabilitam, admittit, in reliquis autem eam evertit, statuens, in determinando genere monetæ tempus solutionis

B

tionis



tionis spectandum esse, quam opinionem *L. 24. §. 1. ff. de Pignor. Act. & L. 99. ff. de Solut. & Liber.* confirmare annitur. In his autem legibus, disponentibus Creditorem non esse obligatum, in reprobata moneta solutionem acceptam ferre, sententia BOEHMERI nullum prælidium inveniet, nec ambigo, præeunte LEYSERO *Spec. 529. Med. 16.* generaliter asserere, in reliquis contractibus, æque ac contractu mutui & conditione indebiti, vel promutuo, attendendum esse tempus contractus. Nulla enim inter mutuum & reliquos contractus apparet ratio diversitatis, nec mutatio monetæ obligationem Debitoris originariam, quam tempus contractus prædicat, mutare valet. Hæc monetæ mutatio præter voluntatem contrahentium evenit, & pretium, quod pro re, vel ejus usu dandum, determinatur secundum tempus, quo inierunt contractum, ad mutationes monetarum autem, futuro tempore contingentes, respicere non potuerunt contrahentes, ideoque ab eorum intentione alienum fuit, id monetæ genus acceptum habere, & in obligationem deducere, quod tempore solutionis fortasse introducendum erit. Infiganter etiam æquitas, quæ non permittit, ut alter cum damno alterius lucrum capiat, offenderetur, si in prædictis contractibus tempus contractus quantitatem & terminus solutionis qualitatem monetæ determinaret. Ex inæquali enim proportionem pretii dandi & veri, quod rei, vel ejus usui inest, una, aut altera pars contrahentium inevitabile sentiret damnum. Quis autem, refragante lege, huic iniquitati indulgere poterit? præprimis in contractibus, in quibus par esse debet conditio contrahentium, quousque non doceatur contaria legis dispositio, quæ, quantum ego scio, in subtrato casu nullibi extat. Jubent potius leges, in dijudicanda læsione, ex quovis contractu orta, tempus initi contractus attendere *L. 8. in f. C. de resc. vend.* HILLIG. AD DON. *Lib. 21. cap. 9. lit. A.* quod satis superque docet, leges nolle, ut eventus, dein existens, ingrediatur naturam contractus & obligationem contrahentium,

hentium; indeque argumentari licet; in quocunque contractu, etiam in iis, in quibus pecunia pro re, ejusve usu datur, tempus contractus definire obligationem Debitoris, quo genere monetæ & qua proportione solutio præstanda sit, existente forsitan tempore solutionis alio monetæ genere, quam contractus.

Schol. De pecunia, ex ultimis voluntatibus debita, trahitii juris est: Quod tempus conditi testamenti, nequaquam autem tempus mortis testatoris, aut aditæ hereditatis, aut solutionis, determinet qualitatem monetæ, in qua solutio præstanda.

§. XI.

His prælibatis, thema nostrum propius considerandum erit. In antecedentibus asservi (§. I.) verba Debitoris promittentis in jederzeitiger, oder zur Zahlungszeit courfrender Münze die Schuld abzutragen, esse ambigua & diversis interpretationibus obnoxia, cujus asserti veritas ante omnia a me probanda erit. Videtur, hæc clausula in favorem Debitoris contractui mutui esse adjecta, quo virtute ejus eximatur ab obligatione præstandi solutionem in eo genere monetæ, in quo debitum contractum, eique concedatur facultas aliud substituendi, quod tempore solutionis introductum fuit. Similiter Creditor in sui favorem interpretabitur hanc Clausulam, contradicente licet Debitori, si ei solutio proficua videtur in eo monetæ genere, quod tempore dissolvendi contractus usu frequentatur: Tunc enim contendere non dubitabit, solutionem in moneta mutua, adhuc existente, nec reprobata, ei non esse obtrudendam. Ut plurimum autem huic Clausule hic sensus tribuitur: Quod, mutato quocunque modo valore monetæ, solutio tantum præstanda sit in eadem quantitate, quam loquitur contractus, superhabito omni respectu qualitatis monetarum earumque diversitatis, quam interpretationem tueri cupit. KITZEL in Tr. de mutuo



tuo Cap. 6. Ex mea vero sententia, indigitata Clausula ita explicanda est, ut Debitori permittatur substitutio alius generis monetæ, quam in quo debitum descriptum fuit, eique concedatur proportionata solutio debiti; quæ interpretatio, uti ego opinor, naturæ contractus, analogiæ Juris & æquitati convenit, nec a verbis eorumque significato proprio recedit, quam ob rem reliquis preferenda.

§. XII.

Examen harum interpretationum.

Qui has diversas interpretationes sub examen vocabit & paululum curatius examinabit, statim sentiet, duas priores ita comparatas esse, ut promissioni Debitoris nullus singularis effectus tribui queat, nec ex ea novum jus, aut obligatio oriatur inter Contrahentes. Vel enim tempore solutionis pecunia mutua extra commercium posita est, vel usu adhuc frequentatur. Priori casu Debitor legis vigore jam consequutus est jus aliud monetæ genus, pro accepto, substituendi, nec Creditor obligatur in moneta contractus, solutionem debiti ratam habere (§. VI.). Posteriori autem casu Debitor tam ex legis dispositione, quam ex sua promissione obstrictus est, in moneta contractus solutionem præstare & Creditor adigendus est, in eadem moneta solutionem habere acceptam. Quenam ergo singularis efficacia inest indigitatæ Clausulæ, si eam de nuda monetæ substitutione interpretari velles? Sane nulla; ideoque eam inter abundantes mecum collocabis.

§. XIII.

Rejicitur ea, quæ Debitorem ad uniformem quantitatis solutionem obligat, non attendita qualitate monetarum diversitate.

Admodum eximius & sane exorbitans effectus inest prædictæ Clausulæ, si ex ea Debitor in se reciperet obligationem, eandem semper quantitatem, quam contractus prædicat, nullo habito respectu ad mutationes & vicissitudines valoris intrinseci monetarum, Creditori solvere. A me autem impetrare nequeo, quo huic sententiæ subscriberem, quæ analogiæ Juris refragatur & iniquitatis labe

labe commaculata est, quod ex sequentibus rationibus apparebit luculentius.

Ex ipsis verbis, quibus circumscripta est Debitoris promissio, si eorum cortici inhæreamus, non evinci poterit, Debitorem se obligasse, non attenda diversitate qualitatis monetarum, in quantitate absoluta præstare solutionem. Verba neque qualitatem, neque quantitatem pecuniæ solvendæ expresse determinant, sed, in generalitate considerata, Debitori tantum obligationem imponunt, in eo monetæ genere præstandi solutionem, quod tunc temporis introductum erit, cui obligationi, quoad tenorem verborum, satisfact, præstita a Debitore solutione in quantitate proportionata, quæ inter monetam contractus & exsolvendam reperitur.

Verba, quibus Clausula circumscripta est, hoc non innuunt.

§. XIV.

Cum igitur indigitata Clausula & ipsa verborum formula, qua Debitor usus est, eum non stringat in quantitate absoluta, seposito omni respectu ad valorem monetæ intrinsecum hujusve mutationem, debitum solvere (§. XIII.) & quum hæc Clausula ambiguis verbis concepta est (§. XI.) quæ ita interpretanda sunt, ut naturæ & genio contractus convenient (§. I.) quo nil statuatur, quod oeconomix juris repugnat, & quum denique omnium Contractuum natura in eo conspirant, quod, mutato valore monetarum, in determinanda quantitate pecuniæ solvendæ attendendum sit initium Contractus, quo pecunia debita in eadem qualitate & proportionata quantitate restituitur (§. VII. VIII. & X.) ex his consequens erit: Promissionem Debitoris in *jederzeitige, oder zur Zahlungszeit* *courfirende Münze zu bezahlen*, ex natura Contractuum & secundum analogiam Juris ita interpretandam esse: Debitorem vi hujus promissionis se obstrictum reddidisse, solutionem in moneta, tempore solutionis recepta, præstare, ita ut ratio habeatur temporis contractus & mutationis monetarum, quo Creditor nec plus, aut minus recipiat.

Hæc interpretatio ad-versatur analogix juris.



piat, quam dedit, nec Debitor plus, aut minus restituat, quam in obligatione fuit deductum. Dubito autem, quin hæc interpretatio omnibus arrideat. Nonnulli fortasse obmovere, indigitam Clausulam ex nostra interpretatione nil novi continere, nec singularem effectum promittere, sed promissionem Debitoris, hac Clausula inclusam, eandem tantum involvere obligationem, quam sine hac promissione lex jam imposuit Debitori (§. XII.). Verum enim vero hoc dubium nos nequaquam ferit, dum animus nobis est, ad oculos ponere, promissioni Debitoris in moneta, tempore solutionis usitata, solutionem præstare, singularem non inesse vim & efficaciam præter eam, quæ congruit naturæ Contractus & analogiæ Juris.

§. XV.

Principis
æquitatis.

Interpretatio prædictæ Clausulæ, quam meam feci, principis æquitatis subnixæ est, contraria vero iniquitate laborat. Naturalis æquitas prohibet: ne quis cum damno alterius locupletior fiat, aut iniquum lucrum capiat. Huic principio Juris naturalis, a Jure Civili approbato, contrariaretur, si ex solutione debiti Creditor, aut Debitor damnum sentiret & alter eorum inde locupletaretur, quod tamen accideret, si, absque ullo respectu ad diversam qualitatem monetarum, solutio in quantitate absoluta præstaretur, qua Creditor, aucto valore intrinseco monetæ, plus cum damno Debitoris consequeretur, quam mutuo dedit, aut Debitor, decrescente valore monetæ intrinseco, minus cum damno Creditoris restitueret, quam accepit, quæ tamen iniquitas evitatur, præstita solutione in eadem qualitate & reductiva ad eam quantitate: Nul- lum tunc ex utraque parte metuendum est damnum, nec iniquum lucrum sperandum (§. VII.)

§. XVI.

§. XVI.

Iniquitas, ex solutione debiti in quantitate absoluta Eo modo, ut
 metuenda, nonnunquam tanta est, ut inde esurgat læsio Contrahe-
 enormis, vel ultra dimidium, quando nimirum valor tes nonnun-
 monetarum intrinsecus ita decrevit, ut nummi nequidem quam læsio-
 ad dimidium prioris bonitatis excudantur, quod præpri- nem enor-
 mis tempore belli, quo leges silent, contingit, quodque mem senti-
 infortunium in bello novissimo experti sumus. Existente rent.
 tali casu ipsum Jus Civile jam Creditori succurrit, non
 obstante pacto, se solutionem accepturum in moneta eo
 tempore recepta. In subtrato casu, salva nostra senten-
 tia, concedere possumus, huic pacto inesse vim, quam
 dissentientes ei tribuere cupiunt, nihilominus tamen au-
 ctoritate *L. 2. de C. de rescind. vend.* Creditor ab obligatio-
 ne, solutionem in quantitate absoluta ratam habendi, se
 liberare posset, cum vigore hujus Legis, uti inter omnes
 constat, obligatio alias perfecta & valida, rescisso Con-
 tractu, iterum tolli potest. Ad eandem Legem tuto &
 felici successu provocare etiam poterit Debitor valore in-
 trinfeco monetarum ita adaucto, ut ex solutione debiti
 in quantitate absoluta læsionem enormem sentiret, quod
 evenit, si qualitas monetæ mutæ haut attingat dimidium
 valorem monetæ exsolvendæ. Confugiunt autem non
 solum Debitor & Creditor, qui contractum mutui inie-
 runt, ad hanc Legem, sed in eadem etiam alii, qui sub
 præfata Clausula contraxerunt e. g. Emtor & Venditor,
 Locator & Conductor &c. dum quicumque Contractus,
 in quo Contrahentes ad mutuas præstationes se obligave-
 runt, ope hujus legis rescindi queat, quæ rescissio in
 hisce Contractibus bilateralibus, ex intentione Juris Roma-
 ni, eo facilius obtineri poterit, quo magis leges jubent in
 his, tanquam Contractibus bonæ fidei, attendere æquita-
 tem naturalem, intentionem Contrahentium, nec non
 naturam Contractus, quæ in his generibus Contractuum
 verbis prævalet.

§. XVII.



§. XVII.

Contra quam tamen iis deneganda non esset restitutio, licet in contr. mutui renunciaissent beneficio ex L. 2. C. de resc. vend.

Neminem, qui modo primis Juris principiis imbutus est, fugit, contrahentibus licere, juri, ex L. 2. C. de rescind. vend. iis quaesito, renunciare & hanc renunciatio- nem validam esse, modo specificè facta sit a personis, quæ bona fide contraxerunt & civiliter se obligare queunt. STRYK. de Caut. Contr. Sect. 2. Cap. 8. §. 29. Hæc regula autem, ut mihi videtur, in contractu mutui fallit, in quo Debitor non solum sub indigitata Clausula solutionem stipulatus est, sed insuper Legi allegatæ renunciavit. Hæc renunciatio implicite continet casum; valorem monetæ tempore solutionis fore auctum & Debitorem nihilominus in quantitate absoluta debitum soluturum. In hac igitur renunciatioe Debitor virtualiter pollicetur: Se plus soluturum, quam a Creditore mutuum accepit. Omne autem pactum inter Creditorem & Debitorem hujus tenoris, qua forma, quoque modo initum sit, usurariam pravitatem sapit; MEVIUS von wucherlichen Contracten Cap. 5. §. V. & VI. no. I. & a Legibus eatenus, quatenus sub eo latitat usuraria pravitatis, nullum declaratur GELL. Lib. 2. Obs. 4. BERGERI Jurispr. crim. Pag. 76. & damnatur, pœnisque coercetur, nec accedente Juramento convalescit. Hoc si perpendis, concedes, promissionem Debitoris in moneta, tempore solutionis recepta, præstare solutionem & renunciatioem juratam L. 2. C. de rescind. vend. ei non obstare, quominus ob læsionem ultra dimidium ad legem renunciatioem provocare possit. Idem utique obtinet in aliis Contractibus bilateralibus in Contractum mutui, vel Chirographarium novando mutatis, qua novatione pristina naturam amiserunt, ut non amplius ex ea, sed ex natura mutui dijudicentur: Nec dubitandum est, quin, quod ultra debitum, ex errore facti solutum, conductioe indebiti revocare liceat Debitori. In reliquis vero Contractibus, in quibus pecunia pro re, vel ejus usu datur, standum est renunciatioe L. 2. C. de rescind. vend. dummodo solutio in quantitate absoluta, firmiori, quam sub indigi-

Indigitata Clausula promissa sit, e. g. Si Locator & Conductor ita contraxerunt, ut eadem quantitas mercedis semper solvatur, licet moneta gravioris, aut levioris ponderis in posterum introduceretur. Nam sub hoc pacto nulla delitescit usuraria pravitatis, sed Contrahentes potius se casui fortuito submitunt, quem quisque, qui alias eum non sentiret, in se recipere potest *L. I. §. 10. ff. Commod. vel cont. L. 23. ff. de R. J.* Et nisi in his Contractibus, sub prædicta Clausula initis, renunciacioni *L. 2. C. de resc. vend. vim & efficaciam tribueremus, vel pactis perspicue conceptis, vel renunciacioni allegatæ Legis omnem vim denegaremus, eamque Legem esse prohibitivam concederemus, quod utrumque falsum & Juri contrarium esset.*

§. XVIII.

Pactum inter Creditorem & Debitorem ea lege in- ^{Intentione} tum, ut in moneta, tempore solutionis recepta, præste- ^{præsumtive} tur solutio, si interpretaretur de obligatione solvendi de- ^{Contrahentium non in} bitum in quantitate absoluta, seposito omni respectu ad ^{est, vi indi-} valorem nummorum intrinsecum, contineret donatio- ^{gitate Clau-} nem. Creditor enim ex sua parte metuere debet casum ^{sulæ ad solu-} exiturum, quo tempore solutionis valor monetæ de- ^{tionem, in} crescat; & Debitor ex parte sua casum supponere debet, ^{quantitate} tempore solutionis melius monetæ genus adfuturum, ^{absoluta præ-} præsupposito illo casu Creditor minus consequitur, quam ^{standam &} mutuo dedit, hoc vero substrato, Debitor plus solvit, ^{accipiendam,} quam accepit, ideoque in priori casu Creditor partem de- ^{se obligare.} biti suo Debitori remittit, posteriori autem Debitor Cre- ^{Jure ob-} ditori suo donat, quod plus est in solutione, quam in ^{stante dona-} mutuo. At cum Donationes in casu dubio nunquam ^{tio præsu-} præsumantur *L. 25. ff. de Prob. CARPVOV. Dec. 144. no. 12.* ^{menda esset,} neutiquam credendum est: Creditorem & Debitorem sub ^{vel.} indigitata Clausula, verbis sat ambiguis concepta (§. XI. & XII.) nullamque donationem indigitante, se ad solutionem debiti in quantitate absoluta respectively accipiendam & præstandam obligare voluisse.

C

§. XIX.

§. XIX.

Fraus & dolus.

Negandum tamen non est, Creditorem, cui sub præfata Clausula solutio stipulatur, forsitan sperasse, tempore solutionis melius monetæ genus, quam quod in Causam mutui deductum fuit, extitutum; & Debitorem sibi persuasisse, eodem tempore monetam deterioris valoris introductam fore: & tunc utique concedendum est, ab intentione Contrahentium animum donandi plane alienum fuisse. Re autem ita considerata, Clausula indigitata dolo & fraude plena est & alter Contrahentium, alterum decipere machinatur, ideoque dolus, qui sub hac Clausula latitat, ei omnem vim obligatoriam adimit. Creditor insuper intentionem fovet, sub colore hujus Clausulæ usurariam pravitatem simulare, & Debitor spem alit, se cum damno Creditoris iniquum lucrum acquiriturum (§. XV.) quod utrumque tamen Legibus adversatur nec præsumitur.

§. XX.

Vel Contrahentes præter obligationem in se suscepisse casum fortuitum.

Assumamus autem Creditorem & Debitorem, neque animo donandi, neque decipiendi, sub prædicta Clausula celebrasse Contractum mutui, aut alium, in quo præstatio pecuniaria in obligationem deducta fuit, tunc nil amplius restat, quam ut statuamus, Contrahentes se submisisse casui fortuito. Quum autem non præsumatur in casu dubio & ancipiti, alterum Contrahentium præter obligationem se casui fortuito subjecisse, quippe qui speciali pacto suscipiendus est ab eo, a quo alias ex natura negotii casus fortuitus nequaquam præstandus *L. 5. §. 10. ff. Commod. vel contr. L. 23. de R. J.* quale pactum autem ex verborum formula, qua soepe memorata Clausula circumscripta est, elici nequit; consequens erit; præsumendum non esse, Debitorem & Creditorem vi indigitatæ Clausulæ casui fortuito, cui mutatio monetæ sine dubio annumeranda (§. X.), se submisisse, nec in eorum intentione reperiri, solutionem pecuniæ in quantitate absoluta ratam habere.

§. XXI.

§. XXI.

Debitor denique, qui instante præprimis mutatione ^{Argumentum} monetæ deterioris valoris in meliorem, a Creditore in ^{ex Lege Commis-} ductus fuit, solutionem debiti sub præfata Clausula promittere, argumentum ex Lege Commissoria desumere & in sui utilitatem convertere potest. Eadem scilicet adest ratio, quare hoc casu promissioni Debitoris non major vis tribuenda, quam Legi Commissoriae contractui pignoratitio adjectæ. Debitor enim in hoc Contractu ex necessitate morali, qua constitutus est, compellitur, se huic Legi submittere & Creditor ex hac necessitate Debitoris lucrum capere intentionem fovet, nempe ut consequatur id, quod plus est in pignore, quam in mutuo. Quo autem leges non faverent astutia Creditorum iisque concederent lucrum cum damno miserabilium Debitorum, quorum favor in Jure sat eximius est, Legi Commissoriae, Contractui pignoratitio adjectæ, omnem vim & validitatem denegaverunt. Ob identitatem rationis in substrato Casu similiter asserendum erit, quod quia Debitor ex necessitate morali coactus sit, se indigitæ Clausulae submittere, & Creditor intentionem alat, ex hac coacta promissione lucrum querere, eam esse invalidam & inefficacem, æque ut Lex Commissoria, Contractui Pignoratitio annexa, invalida judicatur.

§. XXII.

Ex adductis rationibus facile judicatu erit, pro-^{Conclusio.} missionem Debitoris, in moneta tempore solutionis recepta, debitum solvere, de solutione in quantitate absoluta præstanda, seposito respectu ad diversam qualitatem monetæ acceptæ & exsolvendæ, non esse intelligendam, sed ita potius interpretandam, ut Debitori solventi permittatur substitutio alius generis monetæ,



pro accepta, non amplius existente, vel reprobata, eo modo, ut ratio habeatur diversæ qualitatis monetarum, quo in substituta nec plus, aut minus solvatur, quam Debitor in mutua accepit. De indigitata autem Clausula, hac ratione interpretata, quisque mecum iudicabit, eam inter inutiles & abundantes Practicorum Clausulas, quæ facile inanes & sumtuosas lites suscitant, esse collocandam.

Fautus hic omnium gloriosissimusque dies illucet Tibi. Illorum optatis respondes, quibus Te semper obsequiosum Auditorem præbuisi, ac quorum Vestigia sedulo premis; respondes Amicorum Spei, haud frustra sperantium, fore, ut Diligentia ac Eruditionis documenta ex Te caperent; atque laborum Tuorum fructibus haud immaturis delectarentur. Conficias igitur Opus inchoatum laudeque dignum; pergas permulta doctrinæ ingenique Tui Specimina ostendere, ac in apricum proferre, & nunquam non operam des, ut aliquando Sapientia consilioque multum possis, ut Vir fide magna evadas. Tandem sempiternæ nostræ sanctæque Amicitia non immerito sis assidue & ex animo precamur.

Honoratissimo DOMINO B. WENDT
Amico integerrimo de hoc Eruditionis
Specimine egregio congratulantur

J. C. A. HOEFER J. F. EISERHART
Gryph. Pom. S. S. Th. Cand. Boldec. Pom. S. S. Theol. Cult.



Greifswald, 8155, 1762-69

ULB Halle

3

005 372 011





1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

16 Q. D. B. V. *y. 20. num. 53.* ~~10.~~
DISSERTATIO JURIDICA 1766, B
DE
OBLIGATIONE
DEBITORIS SOLUTIONEM
PROMITTENTIS
IN MONETA TEMPORE SOLUTIONIS
RECEPTA,
PRÆPRIMIS SUBORTA MUTATIONE MONETÆ.
QVAM
ANNUENTE AMPLISSIMA FACULTATE JURIDICA
PRAESIDE
CHRIST. NIC. SCHLICHTKRULL
- J. U. D. ET FACULT. JURID. ADJUNCT.
DIE MART. CIO IOCCLXVI,
MODESTO DISSENTIENTIUM EXAMINI
SUBMITTIT
BENJAMIN WENDT
GRYPH. POM. LL. CULTOR.
GRYPHISWALDIAE
TYPIS A. F. RÖS
REG. ACAD. TYPOGR.
111
KONFRIED
UNIVERS.
ZVHALLE

